

BAB I

BUBUKA

1.1 Kasang Tukang Panalungtikan

Manusa dina hirup kumbuhna di masarakat moal leupas tina basa pikeun sarana komunikasi, boh lisan boh tulisan. Ngaliwatan média basa manusa ogé bisa nepikeun maksud, tujuan, jeung émosina. Salian ti éta, ngaliwatan média basa manusa ogé bisa ngamekarkeun ékspresi jiwa jeung kréativitas éstétisna. Salasahiji cara pikeun bisa ngamekarkeun éta hal nyaéta ku cara nyipta karya sastra. Karya sastra mangrupa hasil karya, cipta, rasa jeung karsa manusa (pangarang) anu gelarna dina medium basa. Wangun basa nu digunakeun dina karya sastra éstu basa nu éndah, miboga ajén éstétis. Hal-hal anu diébréhkeun dina karya sastra biasana mangrupa rékaan. Aya ogé mangrupa tironan atawa gambaran tina kahirupan nyata anu biasana diropéa deui saluyu jeung imajinasi pangarangna anu sumberna tina kanyataan-kanyataan kahirupan masarakat.

Drama mangrupa salasahiji génré sastra anu miboga dua dimensi, nyaéta diménsi sastra jeung dimensi seni pertunjukan. Maksudna dimensi sastra, drama leuwih ditekenkeun kana naskah anu ditulis dina bentuk dialog. Satuluyna ieu naskah téh dibaca, diapalkeun tur dilarapkeun kana seni pertunjukan atawa drama. Modél pamentasan di luhur panggung téh istilahna disebut teatér. Hiji hal anu jadi ciri drama nyaéta ditepikeun dina bentuk dialog-dialog ti para tokoh.

Drama nu dikaji dina ieu panalungtikan nyaéta drama *Janari* karya Ayi G. Sasmita anu muncul dina taun 2019 ahir. Ieu drama mangrupa salasahiji naskah anyar. Salian ti éta, pamaca anu maca teks drama teu nyaksian heula pamentasan drama daék teu daék kudu ngabayangkeun alur peristiwa di luhur panggung (Hasanuddin, 1996, kc. 5). Drama mangrupa salasahiji karya sastra anu ditulis dina bentuk dialog dumasar kana konflik batin jeung miboga kayakinan pikeun

dipentaskan. Ku sabab éta drama bisa diapresiasi sanajan teu dipintonkeun (Waluyo, 2003, kc. 2).

Drama ogé diwangun ku unsur intrinsik jeung unsur ekstrinsik. Unsur instrinsik nyaéta unsur-unsur anu ngawangun karya éta sorangan anu munculna ti jéro. Unsur ekstrinsik nyaéta unsur-unsur anu aya disaluarkeun karya sastra, sacara teu langsung mangaruhan kana wangun carita hiji karya sastra. Pikeun meunangkeun pamahaman anu maksimal dina drama, hal nu kudu diperhatikeun nyaéta unsur-unsur intrinsik anu aya di jéro naskah drama. Unsur-unsur intrinsik didieu diantaranya alur, dialog, monolog, latar, penokohan, tema jeung amanat. Unsur-unsur ieu kudu dipatalikeun jeung nu séjénna sabab unsur teu miboga harti keur dirina sorangan, ku sabab éta diperlukeun ayana analisis struktural, dumasar analisis nu kudu dilakonan pikeun ngaidéntifikasi, maluruh, jeung ngadéskripsikeun fungsi jeung hubungan antar unsur intrinsik dina karya sastra.

Nurutkeun Pradopo (2011, kc. 119), karya sastra mangrupa struktur maksud atawa struktur anu miboga maksud. Ieu hal katiten yén karya sastra téh mangrupa sistem tanda anu miboga maksud pikeun ngagunakeun médium basa. Pikeun nganalisis sistem tanda ieu diperlukeun ayana analisis struktural pikeun maham tanda-tanda nu aya dina sistem (struktur) éta. Analisis struktural nilik yén konsép fungsi miboga peranan penting jeung pakuat-pakaitna antarunsur instrinsik nu mampu méré maksud sacara hadé. Hal ieu nu jadi dadasar dina analisis struktural naskah drama.

Karya sastra téh mangrupa struktur tanda-tanda anu miboga maksud, sabab dina nepikeun gagasanna saurang pangarang nyieun basa nu leuwih artistik. Dina karya sastra ngagunakeun kecap-kecap anu émotif henteu ngaleungitkeun segi éstétis. Karya sastra ogé miboga kode, lambang, simbol kabasaan anu beda tina basa sapopoé. Ku ayana basa artistik ieu teu nutup kamungkinan saurang pamaca ngalaman hal-hal nu hésé dina maham karya sastra, ku kituna analisis sémiotik mutlak diperlukeun. Sémiotik nyaéta disiplin élmu anu nalungtik sakabéh bentuk

komunikasi anu lumangsung pikeun sarana *signs* ‘tanda-tanda’ jeung dumasar kanu *signs system (code)* ‘sistem tanda’ (Segers, 2000, kc. 4). Sémiotik nyaéta élmu ngeunaan tanda. Tanda-tanda téh bisa mangrupa kecap, isarah, lampu lalu lintas, struktur karya sastra, struktur film, kaasup fenomena sosial jeung kabudayaan anu aya di masarakat. Ieu hal luyu jeung Endraswara (2011, kc. 63) nu nétélakeun yén sémiotik nyaéta élmu anu maluruh tanda-tanda dina karya sastra. Sémiotik mangrupa élmu anu maluruh tanda-tanda dumasar kana kode-kode anu tangtu. Éta tanda-tanda téh muncul dina tindak komunikasi manusa ngaliwatan basa, boh sacara lisan atawa sacara isarah. Nurutkeun Nurgiyantono (2010, kc. 40) tanda téh nyaéta hiji hal anu ngawakilan hal séjén anu bisa mangrupa pangalaman, rasa, sawangan, jrrd.

Kiwari, kagiatan maca naskah drama hususna drama Sunda geus jarang dilakukeun tur kaperhatikeun, ku sabab geus katungkulan ku média anyar saperti télévisi, intérnét, jeung *gadget*. Ku kituna, salasahiji cara pikeun ngawanohkeun tur miara sastra Sunda wangun drama téh nyaéta kagiatan maca, hususna maca naskah drama teu bisa disampirakeun. Sabab, salian ti mére hiburan nalika macana, naskah drama ogé eusina ngandung ajén-ajén anu mangpaat pikeun kahirupan, sabab (karya sastra) mangrupa tironan tina kahirupan nyata.

Ku cara loba maca karya sastra, barudak bakal nyangking pangaweruh jeung sawangan pribadi ngeunaan sastra jeung kahirupan. Anu saterusna pangaweruh anu dicangking tina karya sastra téh bakal ngajanggélék jadi *prilaku insani* atawa *human behavior*, tina sawangan nu sipatna abstrak jadi paripolah nu sipatna kongkrét (Tarigan, 1984, kc. 7).

Pikeun mikanyaho eusi carita tur maham ajén jeung mangpaat nu nyangkaruk dina naskah drama, kudu dipaluruh/dianalisis struktur caritana. Sabab dina enas-enasna karya sastra (kaasup naskah drama) miboga sababaraha *fungsi*, diantaranya: *fungsi* hiburan nu diciptakeun ku pangarang ngaliwatan eusi caritana, *fungsi* étika atawa moral anu ditepikeun ngaliwatan amanat nu aya dina struktur

caritana. Pamilihan naskah drama dumasar kana sababaraha alesan. Salian ti mangrupa naskah drama anu anyar medal, ieu naskah drama ditalungtik pikeun mikanyaho kagemblengan maksud ngaliwatan struktur caritana. Tina éta struktur téh baris kanyahoan naon anu jadi tema caritana, kumaha jalan caritana, dimana tempat kajadianana, saha tokohna, tur naon anu jadi amanat tina éta drama. Damono nétélakeun (dina Koswara, 2013, kc. 10), yén karya sastra téh diciptakeun ku sastrawan pikeun dimangpaatkeun ku masarakat. Ku kituna, pikeun maham eusi jeung maksudna karya sastra téh kudu dianalisis.

Dumasar kasang tukang di luhur panalungtikan ngeunaan naskah drama *Janari* karya Ayi G. Sasmita penting dilakukeun. Ieu panalungtikan nu dilakukeun téh perkara unsur struktural jeung sémiotika.

Panalungtikan sawanda nu ngagarap ngeunaan analisis struktural jeung sémiotik karya sastra anu kacatet di ruang baca Jurusan Pendidikan Basa Sunda, diantaranya: “*Analisis Naskah Drama Karya Nazarudin Azhar (Tilikan Sémiotik)*.” (Skripsi Yokeu Darisman, 2014, UPI), “*(Analisis Fungsi Tindak Tutur) Dina Naskah Drama Meredong Karya Rosyid E. Abby*.” (Skripsi Mardian Chindra Ramadhan, 2013, UPI), “*Naskah Drama “Sanghiang Tapak” Karya R. Hidayat Suryalaga (Ulikan Struktural jeung Étnopédagogik)*.” (Skripsi Irma Subantari, 2016, UPI), “*Analisis Naskah Drama “Meredong” Karya Rosyid É. Abby Saduran tina Naskah Karya Yudistira ANM Massardi (Ulikan Sémiotik)*.” (Skripsi Sanjani. R, 2012, UPI), “*Analisis Naskah Drama “Pajaratan Cinta” Karya Dhipa Galuh Purba (Tilikan Struktural & Stilistika)*.” (Skripsi Néndén Popi Nurasyiah, 2014, UPI), jeung “*Naskah Drama “Wanci” Karya Ayi G. Sasmita Pikeun Bahan pangajaran Aprésiasi Drama di SMA Kelas XII (Ulikan Struktural-Sémiotik)*” (Skripsi Arifa Rachmani, 2020, UPI).

Tina sawatara judul skripsi di luhur can aya nu medar ngeunaan naskah drama janari karya Ayi G. Sasmita. Ku kituna panalungtikan nu judulna “*Naskah Drama Janari Karya Ayi G. Sasmita (Ulikan Struktural Jeung Sémiotik)*” kudu

dilaksanakeun, sangkan nu maca bisa jembar pangaweruhna ngeunaan kasusastraan Sunda hususna dina drama basa Sunda.

1.2 Watesan jeung Rumusan Masalah

1.2.1 Watesan Masalah

Dumasar kana kasang tukang anu geus ditétélakeun saméméhna, masalah dina ieu panalungtikan diwatesanan sangkan tujuan panalungtikan bisa kahontal. Ku kituna, masalah nu dianalisis tur dipedar dina ieu panalungtikan diwatesanan kana 1) struktur formal dina drama, 2) struktur naratif dina drama, 3) wujud tanda nu mangrupa (ikon, indeks, jeung simbol sarta maksud dina drama) anu satuluyna diaplikasikeun pikeun nu maca.

1.2.2 Rumusan Masalah

Luyu jeung kasang tukang sarta watesan masalah nu geus diébréhkeun di luhur, ieu panalungtikan dirumuskeun dina kalimah pananya ieu di handap.

- 1) Kumaha struktur formal dina naskah drama *Janari* karya Ayi G. Sasmita?
- 2) Kumaha struktur naratif dina naskah drama *Janari* karya Ayi G. Sasmita?
- 3) Kumaha wujud tanda nu mangrupa ikon, simbol, indeks, sarta maksud dina naskah drama *Janari* karya Ayi G. Sasmita?

1.3 Tujuan Panalungtikan

1.3.1 Tujuan Umum

Tujuan umum nu baris dihontal nyaéta pikeun nambahan pangdeudeul bahan panalungtikan pikeun panalungtikan sastra, hususna kagiatan maca naskah drama.

1.3.2 Tujuan Husus

Sacara husus, tujuan anu dipiharep bisa dihontal dina ieu panalungtikan nyaéta pikeun ngadéskripsikeun saperti ieu di handap.

- 1) Struktur formal dina naskah drama *Janari* karya Ayi G. Sasmita.
- 2) Struktur naratif naskah drama *Janari* karya Ayi G. Sasmita.

- 3) Wujud tanda nu mangrupa ikon, simbol, indeks, sarta maksud dina naskah drama *Janari* karya Ayi G. Sasmita.

1.4 Mangpaat Panalungtikan

1.4.1 Mangpaat Tioritis

Sacara teoritis, ieu panalungtikan téh dipiharep bisa nambahan pangaweruh ngeunaan analisis struktural jeung sémiotik tur bisa méré pangdeudeul dina maham jeung ngaapresiasi karya sastra hususna naskah drama.

1.4.2 Mangpaat Praktis

Sacara praktis, hasil tina ieu panalungtikan dipiharep bisa numuwuhkeun karep jeung karesep maca karya sastra Sunda hususna naskah drama di kalangan masarakat, mahasiswa jeung pelajar.

1.5 Raraga Tulisan

BAB I Bubuka, nyaéta nu ngawengku kasang tukang masalah, watesan, jeung rumusan masalah, tujuan panalungtikan, mangpaat panalungtikan, jeung raraga tulisan.

BAB II Ulikan tiori. Eusina ngeunaan tiori naskah drama janari, struktural jeung sémiotik.

BAB III Metodologi panalungtikan. Dina ieu bab eusina ngeunaan desain panalungtikan, lokasi jeung sumber data panalungtikan, métode panalungtikan, wangenan oprasional, instrumen panalungtikan, téhnik ngumpulkeun data panalungtikan, jeung téhnik ngolah data panalungtikan.

BAB IV Hasil panalungtikan jeung pedaran. Dina ieu bab eusina ngeunaan naskah drama janari, unsur struktural jeung sémiotik dina naskah drama janari.

BAB V Panutup, nu ngawengku kacindekan jeung saran. Dina ieu bab, eusina mangrupa kacindekan tina panalungtikan nu geus dilaksanakeun, sarta harepan panalungtik pikeun lajuning laku panalungtikan.

